

AZƏRBAYCAN
UNİVERSİTETİ

Gənc tədqiqatçıların V respublika elmi-praktik konfransının materialları

15 aprel 2022-ci il

www.au.edu.az

Azərbaycan Universiteti

**GƏNC TƏDQİQATÇILARIN V RESPUBLİKA
ELMİ-PRAKTİK KONFRANSININ
MATERİALLARI**

15 aprel 2022-ci il

Bakı | AZƏRBAYCAN

MÜNDƏRİCAT

Abasova Reyhanə	12
QƏRBDƏ HUMANİZM İDEYALARI	
Abbashi Solmaz	13
AZƏRBAYCANDA AİLƏ MODELİNİN SOSİAL İŞ KONTEKSTİNDƏN TƏHLİLİ	
Abbasov Rauf	15
DÖVLƏT MÜSTƏQİLLİYİNİN BƏRPASINDAN SONRA TƏHSİL SAHƏSİNDƏ SOSİAL İŞİN TƏŞKİLİ PROBLEMLƏRİ	
Abdullayeva Aynur	17
İŞĞALDAN AZAD OLUNMUŞ ƏRAZİLƏRDƏ BANK SEKTORUNUN İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ	
Abdurahmanlı Ülkər	19
MƏŞĞULLUQ VƏ GƏNCLƏRİN QARŞILAŞDIĞI DİGƏR PROBLEMLƏR	
Adıgözəlli Gözəl	21
İNVESTİSİYA VƏ İNVESTİSİYA FƏALİYYƏTİNİN SOSİAL-İQTİSADI MAHİYYƏTİ	
Ağabəyli Vüsalə	23
CEYN AUSTENİN “QÜRUR VƏ QƏRƏZ” ƏSƏRİNDƏ GENDER MƏSƏLƏLƏRİ	
Allahverdiyev Bağır	25
MÜHARİBƏ NƏTİCƏSİNDƏ YARANMIŞ ÇƏTİN PSIXOLOJİ VƏZİYYƏT VƏ İNTİHAR	
Allahyarov Səfərəli	27
QİYMƏTLİ KAĞIZLARIN NƏZƏRİ ƏSASLARI VƏ ONLARIN ƏSAS NÖVLƏRİ	
Aşırova Aytac	28
MÜASİR ŞƏRAİTDƏ AZƏRBAYCANDA KOMMERSİYA BANKLARININ VERGİYƏ CƏLB OLUNMASININ AKTUAL PROBLEMLƏRİ	
Aslanova Jalə	30
STAGES OF DEVELOPMENT OF FINANCIAL MANAGEMENT IN THE MODERN CONDITIONS	
Axundova Fidan	34
BAYANDURLU – OSMANLI MÜNASİBƏTLƏRİNDƏ TRABZON MƏSƏLƏSİNİN HƏLLİ	
Ахундова Лейла	36
ТРАДИЦИОННАЯ ПИЩА И НАПИТКИ НАСЕЛЕНИЯ БАКУ В КОНЦЕ 19-НАЧАЛЕ 20 ВЕКА	
Axundova Zərifə	38
BEYNƏLXALQ TƏŞKİLATLAR KONTEKSİNDƏ İRAN-AZƏRBAYCAN MÜNASİBƏTLƏRİ	

Babayev Xanoglan	40
QIYMƏTLƏRİN DÖVLƏT TƏNZİMLƏNMƏSİ: MİLLİ VƏ BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏNİN QARŞILIQLI SƏCİYYƏSİ	
Bağirov Mübariz, Aydınlı Aydan	42
KOMMERSİYA BANKLARINDA MALİYYƏ MENECEMENTİNİN NƏZƏRİ ƏSASLARI	
Baxşəliyev Məhəmmədli	44
MALİYYƏ-KREDİT TƏŞKİLATLARININ VERGİYƏ CƏLB EDİLMƏSİNİN MÜASİR VƏZİYYƏTİNİN TƏHLİLİ	
Baxşəliyeva Aynur	47
FEİL VƏ FEİLİN TƏSRİFLƏNMƏYƏN FORMALARINDAN BİRİ OLAN MƏSDƏR	
Bayramova Minayə, Kazımlı Leyla	49
İONLAŞDIRICI QAMMA RADİASIYANIN CANLILARIN HEMOTOLOJİ GÖSTƏRİCİLƏRİNƏ TƏSİRİNİN TƏDQIQI	
Cəfərova Rəna	50
AZƏRBAYCANDA SOSIAL İŞİN TƏŞKİLİNDƏKİ GENDER ASPEKTLƏRİ	
Dadaşov Amil	52
EHTİYATLARIN İDARƏ EDİLMƏSİNİN SİMULYASIYA MODELLEŞDİRMƏSİ MONTE – KARLO METODUNUN TƏTBİQİ	
Dilənova Lalə	56
RƏQƏMSAL DİPLOMATİYA XARİCİ SİYASƏTİN TAMAMLAYICI VASİTƏSİ KİMİ	
Əbişzadə Samirə	58
ƏLİLLİYİ OLAN ŞƏXSLƏRLƏ SOSIAL İŞ	
Əfəndiyeva Könül	60
XX ƏSR FƏLSƏFƏSİNDƏ TİBBİ ETİKA VƏ MÜASİR HƏYAT	
Əhədzadə Təbib	63
AZƏRBAYCANDA QEYRİ-NEFT SEKTORUNUN İNKİŞAFININ PRİORİTET İSTİQAMƏTLƏRİ	
Ahmadli Maya	65
VOICES OF VERBS IN THE LANGUAGES SYSTEM	
Əhmədli Pərvin	67
AVROPA TƏCRÜBƏSİNDƏ KƏND TURİZMİNİN İNKİŞAFINA DƏSTƏK	
Əhmədoğlu Abbasəli	69
MİSTİK ƏDƏBİYYATIMIZIN QAYNAĞI DƏDƏ QƏRQUĐ KİTABI	
Əhmədov Hüseyn	71
VERGİ YÜKÜ VƏ DÖVLƏTİN VERGİ SİYASƏTİ	
Əhmədova Kəbirə	73
OBLASTA NƏZƏRƏN BİR EKSTREMAL MƏSƏLƏNİN ƏDƏDİ HƏLLİ HAQQINDA	
Əhmədova Lətifə	77
KURT VONNEQUT ROMANLARININ ƏSAS MÖVZU İSTİQAMƏTLƏRİ	

Ələkbərova Xədicə	78
RESURS MƏHDUDLUĞU PROBLEMİNİN HƏLLİNİN DÜNYA MİQYASINDA ALTERNATİV YOLLARI	
Алекберзаде Риад	80
О МЕТОДАХ И РЕШЕНИЯХ АУТЕНТИФИКАЦИИ ЛИЧНОСТИ	
Əliyev Hümbət	81
ETİK FİKİR VƏ ONUN TARİXİ MAHİYYƏTİ	
Əliyeva Aytac	83
QARABAĞA İNVESTİSIYA QOYULUŞLARININ TƏHLİLİ VƏ İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ	
Əliyeva Aytən	85
EKSPRESS MARŞRUT XƏTLƏRİNİN TƏŞKİLİ VƏ İQTİSADI ƏSASLANDIRILMASI	
Aliyeva Shalala	87
MORPHO-SYNTACTICAL ASPECTS OF DETERMINATION IN RUSSIAN WITH AZERBAIJANI EQUIVALENTS	
Əlizadə Anar	89
GƏLİRLƏRİN, XƏRCLƏRİN VƏ MƏNFƏƏTİN TƏHLİLİ METODİKASI	
Əlizadə İlkin	91
NARKOTİK ASILILIQDA RİSK QRUPLARI	
Əlizadə Şəhla	92
TİKİNTİ SEKTORUNA İNVESTİSIYA QOYULUŞLARININ İDARƏ EDİLMƏSİNİN İQTİSADI MEXANİZMLƏRİ	
Ализаде Самед	94
КЛИЕНТООРИЕНТИРОВАННОСТЬ ПОСРЕДСТВОМ СЕРВИТИЗАЦИИ	
Əmirbəyova Raidə	96
VALİDEYN HİMAYƏSİNDƏN MƏHRUM OLAN UŞAQLARIN SOSİAL MÜDAFİƏSİ SAHƏSİNDƏ HEYDƏR ƏLİYEV FONDUNUN ROLU (2004-2015-ci illər)	
Əsədzadə Zaur	98
LAYİHƏ MENECMENTİNDƏ HEYYƏTİN İDARƏ EDİLMƏSİNİN SƏCİYYƏVİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ	
Əsgərova Bənövşə	99
QƏDİM VƏ MÜASİR DÖVRLƏRDƏ İNGİLİS DİLİNDƏ SÖZ SIRASI	
Əsgərova Nigar	101
EMİ TAN YARADICILIĞI ƏDƏBİ TƏNQİDDƏ	
Əzizov Bəhram, Babayev Nail, İbrahimli Valeh	103
EHTİYYATLARIN LOGİSTİKA İDARƏETMƏ SİSTEMLƏRİNDƏ YARANAN TƏHLÜKƏSİZLİK RİSKİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ	
Fərzəliyeva Adilə	106
KOQNİTİV DİLÇİLİKDƏ KONSEPTOSFER ANLAYIŞINA BAXIŞ	
Fərzəliyeva Zümrüd	107
REKLAM MƏTNLƏRİNİN TƏŞKİLİNDƏ İŞTİRAK EDƏN LEKSİK VASİTƏLƏR	

Hacıyeva Aliyə	110
ŞAH İ ABBASIN AVROPA İLƏ ƏLAQƏLƏRİ - BÖYÜK ELÇİLİK	
Hamza Nacer	112
REVIEW OF NORM DISTRIBUTION AND BEHAVIORS IN PRODUCED WATER FROM OILFIELD INDUSTRIES	
Haxverdiyeva Bəyim	119
OTLUQBELİ SAVAŞINDA BAYANDURİ QOŞUNLARININ MƏĞLUB OLMA SƏBƏBLƏRİ	
Həsənova Naciyə	121
ƏLİLLİYİ OLAN GƏNCLƏRİN SOSIAL PSIXOLOJİ PROBLEMLƏRİ	
Həsənova Nərmin	122
TURİZM REKREASIYA ZONALARININ YARADILMASININ MƏQSƏDLƏRİ	
Heydərov Vüsal	124
PANDEMİYA VƏ “VƏTƏN MÜHARİBƏSİ” ZAMANI YEYİNTİ SƏNAYESİNDƏ RƏQƏMSAL MARKETİNG	
Hüseynli Rəşid	126
MÜALİCƏ-SAĞLAMLIQ TURİZMİNİN İNKİŞAFININ RESURS TƏMİNATI	
Hüseynov Rəfael	128
AQROBİZNESİN SƏMƏRƏLİ TƏŞKİLİNDƏ ELEKTRONLAŞMANIN PRIORİTET İSTİQAMƏTLƏRİ	
Hüseynov Tayfun	130
SİĞORTA BAZARININ MÖVCUD VƏZİYYƏTİ VƏ İNKİŞAF İSTİQAMƏTLƏRİ	
Hüseynov Hidayət, Bağırzadə Türkan	131
KƏSİLMƏ ŞƏRTİNƏ MALİK ŞTURM -LİUVİL TƏNLIYİ ÜÇÜN BÜTÜN OXDA SƏPİLMƏNİN DÜZ MƏSƏLƏSİ	
Hüseynov Hidayət, Şamilova Rəsmiyyə	133
YARIMOXDA KƏSİLƏN ƏMSALLI İKİNCİ TƏRTİB DİFERENSİAL TƏNLİK ÜÇÜN SƏPİLMƏNİN DÜZ MƏSƏLƏSİ	
Hüseynova Aynurə	134
İKİNCİ RUSİYA – QACARLAR İRANI MÜHARİBƏSİNİN BAŞLANMASI SƏBƏBLƏRİ	
Hüseynova Könül	136
TARİXİ – MƏDƏNİ İRSİN MUZEY VASİTƏLƏRİ İLƏ AKTUALLAŞDIRILMASI	
Hüseynova Nərmin	137
ƏLVERİŞLİ İNVESTİSIYA MÜHİTİNİN FORMALAŞDIRILMASINDA VERGİ AMİLİ	
İbrahimova Türkanə	139
AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATINDA MEMUAR JANRI VƏ ONUN ELMİ ARAŞDIRILMASINA DAİR	
İsayeva Gülanə	141
TƏSƏRRÜFAT SUBYEKTLƏRİNİN MALİYYƏ SABİTLİYİNİN TƏHLİLİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİNİN ZƏRURULİYİ	
İsmayılova Aysən	143
ORTA MƏKTƏBDƏ SOSIAL-PSIXOLOJİ ATMOSFERİN ŞAGİRDlərƏ TƏSİRİ	

İsmaylova Nərmin	145
DEPOZİT VƏ KREDİT BAZARLARININ QARŞILIQLI İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ	
İsmaylova Şahnaz	147
MÜƏSSİSƏNİN MARKETİNG FƏALİYYƏTİNİN SƏMƏRƏLİLİYİNİN YÜKSƏLDİLMƏSİ YOLLARI	
İsrafilova Könül	149
DÜNYA ƏDƏBİ ESTETİK FİKRİNDƏ PSİXİ POZUNTU PROBLEMİ	
Kərimbəyli İntizar, Kərimova Nisaxanım	152
İŞGALDAN AZAD OLUNMUŞ ƏRAZİLƏRDƏN GÖTÜRÜLMÜŞ TORPAQ NÜMUNƏLƏRİNDƏ PESTİSİDLƏRİN TƏDQIQI	
Kərimova Nərmin	153
CASTİN KRONİNİN “KEÇİD” TRİLOGİYASI DÜNYANIN SONU KONTEKSTİNDƏ	
Lətifova Əsmər	155
BAHARLI TAYFA İTTİFAQININ HAKİMİYYƏT UĞRUNDA MÜBARİZƏSİ	
Mehdiyev Rəşid	158
AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKİYƏ ARASINDA HƏRBİ ƏMƏKDAŞLIĞIN REGIONAL VƏ BEYNƏLXALQ ASPEKTLƏRİ (1991-2000-ci illər)	
Məhərrəmovə Günel	160
BAZAR İQTİSADİYYATI ŞƏRAİTİNDƏ İNKİŞAF ETMİŞ ÖLKƏLƏRDƏ MİLLİ SOSIAL MÜDAFİƏ SİSTEMLƏRİ	
Меликов Амин	162
ОПЕРАТОР КАК ХУДОЖНИК	
Məmmədli Abbas	164
AZƏRBAYCANIN BANK SİSTEMİNİN İNKİŞAF XÜSUSİYYƏTLƏRİ VƏ ONLARIN RİSKLƏRƏ TƏSİRİ	
Məmmədli Abdulla	166
DÖVLƏTİN MALİYYƏ SİSTEMİNDƏ VERGİ NƏZARƏTİNİN ROLU	
Məmmədli Aynur	167
BANK SEKTORUNDA DAYANIQLILIĞIN TƏMİN OLUNMASI	
Məmmədli Nərmin	170
QİYMƏT PROQNOZLAŞDIRMA TEXNİKALARI VƏ ONLARA TƏSİR EDƏN AMİLLƏR	
Məmmədov Həbib	172
MÜASİR ŞƏRAİTDƏ AİLƏ İNSTİTUTUNA EHTİYACIN TƏHLİLİ	
Məmmədov Məmməd	174
1918-Cİ İLDƏ ŞAMAXIDA TÜRK MÜSƏLMAN ƏHALİSİNƏ QARŞI TÖRƏDİLMİŞ SOYQIRIMI MÜASİR AZƏRBAYCAN TARİXŞÜNASLIĞINDA	
Мамедова Камала	176
ПОЛОВЫЕ РАЗЛИЧИЯ В ДОСТИЖЕНИИ УСПЕХА И СОЦИАЛЬНАЯ АКТИВНОСТЬ	
Məmmədova Vüsalə	178
REKLAM MƏTNLƏRİNDƏ İSTİFADƏ EDİLƏN QRAMMATİK VASİTƏLƏR	
Məsimov Nicat	180
MÜHARİBƏ VƏ MÜNAQİŞƏ QURBANLARI İLƏ SOSIAL İŞ	

Mirzəyev Emil	182
İŞGALDAN AZAD EDİLMİŞ ƏRAZİLƏRİN İQTİSADİYYAT QURUCULUĞUNDA DÖVLƏT – ÖZƏL ƏMƏKDAŞLIĞI	
Mirzəyeva Sevinc	184
İNGİLİS XALQ NAĞILLARI MƏTNLƏRİNİN ÜSLUBİ FONOTAKT TƏRTİBLƏNMƏSİ HAQQINDA	
Mollayev Nurlan	186
KİÇİK VƏ ORTA SAHİBKARLIĞIN ÖLKƏ İQTİSADİYYATINDA ROLU VƏ ƏHƏMİYYƏTİ	
Murtuzayeva Günay	188
NİZAMİ GƏNCƏVİ YARADICILIĞINDA SEVGİ MİNİATÜRLƏRİ	
Musazadə Təbriz	191
MOBİLLİYİ SÜRƏTLƏNDİRƏN MÜƏSSİSƏDƏ MULTİSERVİS ŞƏBƏKƏNİN QURULUŞ MODELİ	
Mustafayeva Əsmər	194
II QARABAĞ MÜHARİBƏSİ GEDİŞİNDƏ XARİCİ DÖVLƏTLƏRİN MÖVQEYİ	
Müzəffərli Nərmin	197
MÜƏSSİSƏNİN İNFORMASIYA İNFRASTRUKTURUNUN TƏRKİBİNDƏ İNFORMASIYANIN QORUNMASININ TƏŞKİLİ	
Nadirli Mələk	200
TURİZM SEKTORUNDA VERGİ ÖDƏNİŞLƏRİNİN VƏZİYYƏTİ	
Nadirov Afiq	201
ETNİK MÜXTƏLİFLİK ÇOXMƏDƏNİYYƏTLİLİYİN TƏRKİB HİSSƏSİ KİMİ	
Нуралиева Сабина	204
ИНФОРМАЦИОННО-УБЕЖДАЮЩАЯ ФУНКЦИЯ В ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ	
Nuri Alim	206
MONETAR SİYASƏTİN İQTİSADİ İNKİŞAFDA ROLU	
Nuriyeva Nuranə	208
VAŞİNQTON İRVİNQİN “ƏLHƏMRA” HEKAYƏLƏR TOPLUSUNDA ŞƏRQLƏ QƏRBİN DİALOQU	
Osmanova Mələhət	211
XX ƏSRİN 60-Cİ İLLƏRİNDƏ ALMAN VƏ AZƏRBAYCAN ROMANININ MÜQAYİSƏLİ-TİPOLOJİ TƏHLİLİ	
Garayeva Pari, Həjiyev Yashar	213
MINING FEEDBACK FROM STUDENTS TO ENHANCE TEACHING METHODOLOGY	
Qasimov Elman	216
BANK SİSTEMİNİN DAYANIQLIĞININ NƏZƏRİ-METEDOLOJİ MƏSƏLƏLƏRİ	
Qocayeva Əminə	218
1905-1907-Cİ İLLƏRDƏ ERMƏNİLƏRİN TARİXİ AZƏRBAYCAN TORPAQLARINDA SOYQIRIM SİYASƏTİ	
Qocayeva Səmayə, Xanməmmədov Aqil	220
QEYRİ-XƏTTİ DİFERENSIAL TƏNLIKLƏR SİSTEMİ ÜÇÜN KOŞI MƏSƏLƏSİ	

Quliyeva Salatın	221
İNSANLARDA DAVRANIŞ POZUNTULARI	
Qurbanlı Səkinəxanım	223
NİL QEYMANIN “XOŞ PROQNOZLAR” ROMANINDA DİNİ-MİFOLOJİ MOTİVLƏRƏ İRONİYA	
Qurbanzadə Nurlan	225
MİLLİ TURİZM SƏNAYESİNİN FORMALAŞMASI VƏ İNKİŞAFININ NƏZƏRİ-TƏCRÜBİ ƏSASLARI	
Рагимова Айдан	227
ПРОБЛЕМЫ, ВОЗНИКАЮЩИЕ ПРИ МАКРОРЕГУЛИРОВАНИИ ВАЛЮТНЫХ КУРСОВ	
Rəhimova Nigar	232
MƏTNDƏ KOHEZİYA VƏ KOHERENTLİK	
Rəhimzadə Orxan	234
YOL HƏRƏKƏTİNİN TƏŞKİLİ MƏSƏLƏLƏRİNİN HƏLLİNDƏ NƏQLİYYAT MODELLƏŞDİRİLMƏSİ	
Rüstənzadə Aygün	238
BƏDƏN DİLİNİN İFADƏSİNDƏ GENDER ASİMMETRİYASI	
Rzaxanov Rasim	240
“BİR PƏNCƏRƏ PRİNSİPİ” - AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MİQRASIYA SİYASƏTİNİN TƏRKİB HİSSƏSİ KİMİ	
Rzayev Məmmədtağı	242
DİN VƏ MƏNƏVİ İDEAL BARƏDƏ BƏZİ MÜLAHİZƏLƏR	
Rzayeva Arzu	244
INTERNATIONAL CULTURAL RELATIONS OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN AS A PRIORITY OF STATE POLICY	
Rzayeva Nargilə	246
ÖVLADLIĞA GÖTÜRÜLMÜŞ UŞAQLARIN RASTLAŞDIĞI ÇƏTİNLİKLƏR	
Sadiqov Əminəğa, İmanov Mirsiyab	248
FÖVQƏLADƏ HALLARIN RİYAZİ MODELLEŞDİRİLMƏSİ METODLARI	
Sahibli Seyfəddin	250
BANKLARIN KAPİTALLAŞMA SƏVİYYƏSİNİN ÜMUMİ İQTİSADİ İNKİŞAFA TƏSİRİ	
Salmanova Aydan	252
ECOTOURISM AND ECOTOURISM ENTREPRENEURSHIP AS THE CONCEPT OF THE MODERN WORLD	
Saniyeva Aytac	254
ƏLİLLİYİ OLAN GƏNCLƏRİN REABİLİTASIYASI VƏ BU PROSES DƏ SOSIAL İŞÇİLƏRİN ROLU	
Sayadova Elnaz	256
MARKETİNG STRATEGİYASI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ REKLAM BİZNESİNİN ROLU VƏ ƏHƏMİYYƏTİ	
Səfərəliyev Əliəğa	258
MƏNSUBİYYƏT ŞƏKİLÇİLƏRİNİN POETİKASI	

Səfərova Günel	260
LİZİNQ XİDMƏTLƏRİ BAZARININ MALİYYƏLƏŞDİRİLMƏSİNİN PRIORİTETLƏRİ VƏ ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ	
Səfiyev Mirali	262
ANTİBÖHRAN TƏDBİRLƏRİNİN BANK SİSTEMİNİN DAYANIQLILIĞINA TƏSİRİ	
Seyidzadə Aytac	264
TURİZM SAHƏSİNDƏ İNVESTSIYA FƏALİYYƏTİNİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ	
Şərifova Vüsalə	266
TARİXİ ABİDƏ VƏ QORUQLARIN QORUNMASI VƏ TƏBLİĞİ SAHƏSİNDƏ AZƏRBAYCANIN BEYNƏLXALQ ƏMƏKDAŞLIĞI	
Şirinova Ləman	268
KAPİTALIN MAHİYYƏTİ VƏ İQTİSADIYYATDA ROLU	
Şirinov Rasim, Şükürova Xatirə	269
TƏCRÜBƏLƏRİN PLANLAŞDIRILMASI ÜSULU İLƏ RİYAZİ MODELLƏRİN QURULMASI	
Süleymani Ülvi	273
TURİZMDƏ QIYMƏTLƏRİN TƏNZİMLƏNMƏ MEXANİZMLƏRİ	
Süleymanlı Əhliman	276
VERGİTUMA MEXANİZMİNİN XARAKTERİSTİKASI	
Sultanova Lamiə	278
AZƏRBAYCAN XALQ CÜMHURİYYƏTİ DÖVRÜNDƏ KƏNDLİ ÜSYANLARI	
Tağızadə Leyla	279
ƏRDƏBİL HAKİMLİYİ	
Tahirli Tural	282
RƏQƏMSAL MARKETİNQİN BEYNƏLXALQ BİZNESDƏ ROLU VƏ ƏHƏMİYYƏTİ	
Tahirzadə Balabəyim	284
ÖLKƏNİN İQTİSADI TƏHLÜKƏSİZLİYİNƏ OLAN TƏDBİRLƏRİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ	
Umarova Günay	286
GÜRCÜSTANDA ERMƏNİ SEPARATİZMİ: SAMTSXE-CAVAXETİYA	
Üzeyirli Aydan	288
AİLƏDAXİLİ MÜNASİBƏTLƏR	
Vəliyeva Vəsilə	290
ZAMANIN LİNQVİSTİK TƏHLİLİ	
Verdiyeva Tünzalə	292
QAÇQIN VƏ MƏCBURİ KÖÇKÜNLƏRLƏ SOSIAL İŞ	
Xanməmmədov Aqil, Səlimli Aytac	295
TODA ZƏNCİRİNİN SÜRƏTLƏ AZALAN HƏLLİNİN VARLIĞI	

Khudaverdiyev Elvin.....	296
THE POLICY OF MULTICULTURALISM PRINCIPLES AND AZERBAIJANI MODEL	
Zəkizadə Seyidmahir.....	298
AZƏRBAYCANIN İŞĞALDAN AZAD EDİLƏN ƏRAZİLƏRİNDƏ TƏHSİLİN İNKİŞAFI ÜÇÜN İNFRASTRUKTURUN YARADILMASI	

İNGİLİS XALQ NAĞILLARI MƏTNLƏRİNİN ÜSLUBİ FONOTAKT TƏRTİBLƏNMƏSİ HAQQINDA

Sevinc Mirzəyeva

Bakı Slavyan Universiteti

eminsevinc1@mail.ru

Məlumdur ki, fonoloji anlamda fonotakt və ya ritmoqrup tərtiblənməsi mətnin prosodik təşkilini ifadə edir (daha ətraflı bax: [2, s.67-83]). Üslubi baxımdan fonotakt hadisəsinin dəyərləndirilməsi isə müəyyən ritmoqrupun qabardılması sayəsində məntiqi vurğunun reallaşmasını əks etdirir: yəni müəyyən prosodik vasitələr sayəsində adresatın diqqətinin məhz, həmin ritmoqrup tərəfindən ifadə edilən anlama yönləndirilməsini əks edir. Bu mənada təsadüfi deyil ki, xalq nağıl mətnlərinin dilində ən asan sayıla biləcək vasitələrdən istifadə olunur. Xatırladaq ki, həm Azərbaycan, həm də ingilis dillərində xalq nağıl mətnlərinin təşkilində aktiv şəkildə istifadə olunan alliterasiya və assonas vasitələri öz mahiyyəti etibarlı ilə ibtidai, primitiv qafiyəni ifadə etdikləri kimi, nağıl mətnlərinin fonotaktik arxitektonikası da müəyyən ibtidailikdən xali deyil. Belə ki, təhillərimiz onu deməyə əsas verir ki, hər iki dildə ritmoqrupların təşkilində eyni və ya oxşar fonetik təkibli sözlərin təkrarından, özü də məhz, müəyyən intervalla icra olunan təkrarından istifadə edilir. Bu isə ilk növbədə öz başlanğıcında məhz şifahi mətnlər kimi formalaşan və akustik effektdə köklənən həmin mətnlərin prosodik və akustik effektinin gücləndirilməsinə xidmət edirdi. Yəni vacib olan dinləyicinin diqqətinin cəmləndirilməsi; onun diqqətinin məhz, lazımı olan obraza, hadisəyə, hərəkətə yönləndirilməsi, yəni, bir sözlə desək, adresatın diqqətinin idarə edilməsi təşkil edirdi. Eyni zamanda həmin iterativ mahiyyətli fonotakt tərtiblənməsi ümumilikdə mətnin ahəngdarlığına, üzvi şəkildə təşkil olunamsına xidmət edirdi.

Məsələn, ritmik ahəngdarlığın əldə edilməsi üçün də heç bir əlavə anlam qazandırmadan (intensivlik, iterativlik semantikasının ifadəsinə yardım etmədən) sözlərin təkrarından da geniş istifadə olunur.

"My daughter's spun seven, seven, seven,

My daughter's eaten seven, seven, seven,

And all before daylight." [1].

Təqdim olunan mətndə eyni bir sözün iki dəfə deyil, hətta üç dəfə təkrar olunması, özü də bu təkrarın eyni bənddə yer alan yekun misranın prosodik uzunluğuna uyğunsuz şəkildə (yəni, çox daha uzun şəkildə) icra edilməsi məhz, diqqətin idarə olunması faktorunun təsirindən xəbər verir. Belə ki, bu təkrarın heç bir əlavə semantik, konnotativ yüklənməsi olmadığı halda, ona yer verilməsi birmənalı şəkildə nağıl mətni dinləyicisinin, məhz, həmin fakta xüsusilə diqqət yetirməsinin vacibliyi ilə bağlıdır. Yəni, nağıl danışan şəxs uzun müddət diqqəti bir yerə cəmləməkdə çətinlik çəkən aşıyaşlı dinləyicisinin məhz, lazımı olan məqamın, faktın (nağılçının nağıl mətninin düzgün dərk baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb etdiyini zənn etdiyi məqamın, faktın) yadda saxlaması üçün və ya həmin əhəmiyyətli fakta, məqama xüsusi diqqət ayrılması üçün, bir növ, ona (azyaşlı dinləyicisinə) "kömək

etmiş" olur. Məsələn, yuxarıda iqtibas gətirilən hissədə təkrar məhz, nağıl süjetinə görə qeyri-adi sayılan hadisənin, yəni gənc qızın sübhədək görünməmiş məhsuldarlıqla işləməsinin, eləcə də görünməmiş iştahla qidalanmasının vurğulanması, qabardılması məqsədilə edilmişdir.

The mother was up first the next morning, and when she came into the kitchen and found her sausters all gone, and the seven hanks of yarn lying beautifully smooth and bright upon the table, she ran out of the house wildlly, crying out—

*"My daughter's spun seven, seven, seven,
My daughter's eaten seven, seven, seven,
And all before daylight." [1].*

"Habetrot and Scantlie Mab" ingilis xalq nağıl mətnin təhlili burada **seven** "yeddi" sözünün mətnin ayrı-ayrı hissələrinin əlaqələndirilməsinə xidmət edən, yəni mətn formalaşdırıcı mahiyyət kəsb edən təkrar olmadığını əyani şəkildə nümayiş etdirir: bu təkrar mətnə yalnız iki dəfə və yalnız eyni personaj tərəfində, eyni kontekstdə ifadə edilmişdir.

A laird who chanced to be riding by, heard the exclamation, but could not understand it; so he rode up and asked the gudewife what was the matter, on which she broke out again.—"My daughter's spun seven, seven, seven,

My daughter's eaten seven, seven, seven [1].

Nağıl mətnin digər hissələrində həmin "**seven, seven, seven**" təkrarına təsadüf olunmaması onu deməyə əsas verir ki, təkrarlardan icra olunan hər iki işin həcmnin gənc qız üçün gözlənilməz hərəkət olduğunu vurğulamaq, oxucuya çatdırmaq məqsədilə istifadə olunmuşdur.

Xatırladaq ki, pedaqoq və psixoloqların təsbit etdikləri gerçəklik, aparılan çox saylı təcrübi araşdırmalar məktəbəqədərki yaş dövrünü əhatə edən uşaqların, habelə aşağı sinif yaş dövrünü əhatə edən məktəbli uşaqların diqqət dağınıqlığının yüksəkdə olmasına şübhə yeri qoymur (daha ətraflı bax: [2, s.1704-1706]). Bununla da nağılçı öz məqsədinə çatmış olur: 1) azyaşlı adresat ananın emosional reaksiyasını, yaşadığı şoku "hiss edir"; 2) icra olunan işin real iş yükü ilə, real iş, bacarıq imkanları ilə tərs mütənasib olması haqqında qənaətə gəlir; 3) bunun məntiqi davamı kimi, həmin qızla evlənən gənc lordun hansı səbəbdən öz xanımına bir daha heç vaxt cəhrə ilə işləməyə, hörgü ilə məşğul olmağa icazə verməyəcəyinin səbəbini anlayırlar.

Qeyd olunanlar onu deməyə imkan verir ki, ingilis nağıl mətnlərində heç də həmişə təkrarlar ayrı-ayrı mürəkkəb sintaktik bütövlərin əlaqələndirilməsi məqsədini daşıyırlar. Bəzi hallarda onlardan müəyyən fonotaktikanın yaradılması və bununla da diqqətin idarə olunması məqsədilə istifadə də edilir.

Açar sözlər: ingilis dili, xalq nağılları, fonouslubi özəlliklər, təkrarlar, fonotakt, ritmoqrup.

Ədəbiyyat

1. Habetrot and Scantlie Mab. More English Fairy Tales
<https://www.gutenberg.org/files/14241/14241-h/14241-h.htm>
2. Дорохова М.В. К вопросу о сложной ритмогруппе (на материале американского варианта английского языка). Вопросы языкознания, 1996. №3, 67-83.

3. Лебедева М.А., Иванова В.А Развитие внимания у детей дошкольного возраста. Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. 2015, № 12 (часть 9), с. 1704-1706 <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=8224>

KİÇİK VƏ ORTA SAHİBKARLIĞIN ÖLKƏ İQTİSADİYYATINDA ROLU VƏ ƏHƏMİYYƏTİ

Nurlan Mollayev

Azərbaycan Universiteti
mollayevnurlan@gmail.com

Kiçik və orta sahibkarlıq (KOS) inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlar üçün həyati əhəmiyyət kəsb etməklə yanaşı, həm də inkişaf etmiş iqtisadiyyatlardakı böyük payı ilə həlledici rol oynayır [20, s.45].

Hər bir əsas makroiqtisadi göstəricidə KOS sektorunun töhfəsi, xüsusən də bu müəssisələrin yeni iş yerlərinin yaradılmasında, ÜDM-in real artımında və sahibkarlığın inkişafında rolu ilə bağlı daha da aydınlaşdıqca, KOS sektoru inkişaf etmiş ölkələrdə sosial-iqtisadi siyasətin mərkəzinə çevrilmişdir.

KOS - ların xaotik və dəyişən mühitlərdə davamlılığı və çevikliyi onların ölkələrdə sosial və makroiqtisadi inkişaf siyasətlərinin əsas elementlərindən birinə çevrilməsinə səbəb olmuşdur.

Nəticədə, bu iqtisadi vahidlərin ümumi ÜDM-də onsuz da yüksək payı, yeni iş yerlərinin yaradılması və ixrac həcmələri daha da yüksələrək siyasətçilərin, tədqiqatçıların və praktiklərin artan diqqətini cəlb etmişdir.

KOS-lar motivasiya və çevikliyin daha yaxşı olduğu işçilər üçün iş yerləri yaradır. Həmçinin, KOS-lar istehlakçıların ehtiyaclarının daha yaxşı ödənilməsinə səbəb olan bazarın rəqabətli vəziyyətini yaradırlar.

KOS-lar həmçinin böyük müəssisələrə məhsul və xidmətlərin səmərəli şəkildə istehsalına kömək etmək üçün müəyyən fəaliyyətlərin təmin edilməsinə töhfə verirlər. KOS-ların bir ölkənin iqtisadi inkişafı üçün əsas rol oynadığı aşkar edilmişdir. Buna görə də heç bir ölkənin iqtisadi inkişafında KOS-ları nəzərdən qaçıрмаq olmaz.

KOS-lar məşğulluq yaratmağa kömək edir və çox vaxt dinamik iqtisadiyyatların inkişafı və innovasiyası üçün çox vacib hesab olunurlar. Məsələn, Afrikada iqtisadi artım və inkişaf güclü KOS-ların meydana çıxması yolu ilə əldə edilə bilər ki, bu da sonradan inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatın əsas oyunçularına çevriləcəkdir.

KOS-lar idxal və ixraca əhəmiyyətli töhfələr verən iqtisadi fəaliyyətlərin şaxələndirilməsinə kömək edir. Beləliklə, KOS-lar dünyanın milli və beynəlxalq iqtisadiyyatlarına getdikcə daha çox töhfə verirlər.

KOS-lar daha çox əmək tutumludur və böyük müəssisələrə nisbətən gəlirin daha ədalətli bölüşdürülməsinə səbəb olur. Onlar məşğulluğun yaradılmasında və beləliklə də yoxsulluğun